

Petru Rușșindilar, *GEORGE GRIGOROVICI ȘI SOCIAL-DEMOCRAȚIA ÎN BUCOVINA*, Editura Fundația “Constantin-Titel Petrescu”, București, 1998, 200 p.

A treia, în ordine cronologică, după evenimentele din decembrie '89 – celelalte sunt *Hurmuzăcheștii în viața culturală și politică a Bucovinei* (1995); *George Tofan – tribun al românismului în Bucovina* (1998) – recenta carte a lui Petru Rușșindilar este dedicată vieții și activității lui George Grigorovici. Pornind de la o bibliografie destul de restrânsă, ce i-a stat la îndemână – articolele lui George Grigorovici, cuvântările sale în Parlamentul din Viena, publicațiile social-democrate din Bucovina și din România, documentele editate de până la această dată, unele lucrări istorice privitoare la epoca analizată, dar și știri din arhivele locale și centrale – și, utilizând pentru prima oară informații extrem de semnificative din arhiva familiei Grigorovici, puse la dispoziție cu generozitate de către acad. Radu Grigorovici, fiul marelui militant socialist, om de știință, fizician, atomist și, totodată, istoric, Petru Rușșindilar ne oferă o carte care ne poartă prin istoria Bucovinei ultimului sfert al secolului al XIX-lea în deceniul pregătirii și înfăptuirii Marii Uniri, a României interbelice și a anilor ocupației sovietice și a regimului totalitar de până în 1950-1952, urmărindu-l îndeaproape pe George Grigorovici și pe distinsa și reputata sa tovarășă de viață, Tatiana Grigorovici, doctor în filosofie la Universitatea din Berna, militantă, și ea, a mișcării social-democratice.

Născut la 4 mai 1871 la Storojineț, George era fiul învățătorului Vasile Grigorovici, care provenea dintr-o familie de răzeși din Horodnic de Sus și până în 1857 purtase numele de Zub. Nași i-au fost, la naștere Teodor și Iancu Flondor (viitorul conducător și artizan al Unirii din 1918). Era al 13-lea copil și frate cu Emanuel, prozatorul și germanistul care și-a zis Grigorovitz.

George a urmat școala primară la Storojineț, liceul la Rădăuți și Universitatea la Viena. S-a înscris la Facultatea de medicină, pe care însă n-a finalizat-o și a intrat de timpuriu în mișcarea de stânga, în Partidul Social-Democrat. Revenit în Bucovina este redactor la publicația socialistă “Volksprese”, apoi, din 1905, secretar al Partidului Social-Democrat și al sindicatelor din Bucovina, precum și coordonator al gazetei “Lupta”. Era un intelectual erudit, poliglot, strălucit orator, remarcându-se ca un vrednic animator și îndrumător al mișcării social-democrate, puse în slujba emancipării politice, culturale și materiale a lucrătorilor, țăranilor, păturilor nevoiașе. Ca deputat în Dieta Bucovinei și în Parlamentul din Viena se implică direct în rezolvarea problemelor fundamentale ale societății bucovinene, pentru pregătirea și înfăptuirea Unirii Bucovinei în 1918 la statul român pentru legiferarea și aplicarea reformelor democratice din perioada interbelică, militează pentru unitatea social-democrației la nivelul întregii țări, preferă evoluția și condamnă revoluția, inclusiv pe cea din Rusia Sovietică, unde “o minoritate dictează asupra majorității covârșitoare a țării și dictează în contra democrației, dărâmă și nimicește democrația”. Deputat în mai multe legislaturi, în 1938 aderă la Frontul Renașterii Naționale, acceptând “sprijinirea regelui în acțiunea contra Gărzii de Fier”. Este subsecretar la Ministerul Muncii, alături de Mihail Ralea.

Răspлата unei munci de peste 50 de ani pusă în slujba idealurilor social-democrației? În 1949 noii ciraci ai regimului de “democrație populară”, acționând sub scutul trupelor sovietice de ocupație, îl arestează și încarcerează la Văcărești, unde moare la 18 iulie 1950, la vârsta de 80 de ani. Dezamăgită, disperată, revoltată de realitățile în care trăia, soția sa Tatiana lasă un zguduitor testament politic în care condamnă vehement regimul totalitar asemuindu-l cu cel al lui Hitler și considerându-l o aberantă abatere de la socialism, și se sinucide.

Restituindu-ni-l pe acest social-democrat și ctitor al Unirii Bucovinei cu România, Petru Rușșindilar săvârșește un act de dreptate istorică și oferă o carte, care, fără să fie completă și fără să

explice toate căile întortocheate ale evoluției de până în 1950, reprezintă un bun câștigat, un punct de plecare pentru viitoarele investigații pe această cale.

Cartea e și un rechizitoriu la adresa unor politicieni de după cel de-al doilea război mondial, care, aderând în 1948 la “unirea” PSD cu PCR, și-au sacrificat cu bună știință pe unii din cei mai de seamă conducători ai social-democrației, salvându-se, compromițându-se, acoperindu-se de blestemul contemporanilor și urmașilor – care abia acum urmează să fie investigat și relevat în toată goliciunea sa. Prin tot ce au avut mai bun, idealul teoretic și travaliul practic ale lui George Grigorovici rămân la temelia eforturilor de ieri și de azi pentru făurirea unei democrații reale, temeinice, durabile în România, care a fost și mai ales în cea care trebuie să fie.

Mihai Iacobescu